

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าแบบอิสระเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรในการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1 ในจังหวัดลำพูน” ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมเอกสาร สิ่งพิมพ์ วารสารทางวิชาการ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. โครงการฝึกอบรมเกษตรกรหลักสูตร “การเลี้ยงสัตว์แบบธรรมชาติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง”
2. การเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1
3. ความสำเร็จในการประกอบกิจการทางการเกษตร
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. โครงการฝึกอบรมเกษตรกรหลักสูตร “การเลี้ยงสัตว์แบบธรรมชาติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง” (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดลำพูน : เอกสารประกอบโครงการ, 2553)

หลักการและเหตุผล

การทำกรเกษตรปัจจุบันเป็นการผลิตโดยใช้สารเคมี และปุ๋ยเคมีเป็นหลัก ขาดการนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ ไม่มีการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมหรือผลกระทบที่จะตามมาในด้านต่างๆ ทำให้เกิดพิษตกค้างในผลิตภัณฑ์เป็นอันตรายต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และสภาพแวดล้อม การผลิตแบบดังกล่าวทำให้เกษตรกรประสบกับปัญหาการขาดทุน และสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลง

การเลี้ยงสุกร และไก่แบบธรรมชาติ (หมูหลุม, ไก่หลุม) เป็นแนวทางหนึ่งของการทำกรเกษตร ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิต ใช้ปัจจัยการผลิตในท้องถิ่น ปลอดภัยจากสารพิษ และเป็นการผลิตแบบครบวงจรโดยการทำกรเกษตรแบบผสมผสานในการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ประมง ซึ่งใช้สัตว์เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการเกษตร จึงได้จัดทำโครงการฝึกอบรม หลักสูตร “การเลี้ยงสัตว์แบบธรรมชาติ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง”

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อถ่ายทอดความรู้ การเลี้ยง การจัดการ ขยายผลแนวคิดและรูปแบบการเลี้ยงสัตว์แบบธรรมชาติ ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้ภูมิปัญญาและวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่น
- 2) ฝึกทักษะการทำการเลี้ยงสัตว์แบบธรรมชาติ
- 3) เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการแก้ไขปัญหาความยากจน

เป้าหมายการดำเนินงาน

ฝึกอบรมเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 8 รุ่นๆ ละ 31 คน รวม 248 คน

คุณสมบัติเกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรม

- 1) เป็นเกษตรกรที่สนใจการเลี้ยงสัตว์แบบธรรมชาติและสมัครเข้าร่วมโครงการ
- 2) เป็นเกษตรกรที่ประกอบอาชีพการเกษตรแบบผสมผสาน ต้องการลดต้นทุนการเลี้ยงสัตว์การปลูกพืช และการประมง
- 3) พร้อมเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้

วิธีดำเนินการ

- 1) ฝึกอบรมเกษตรกร 8 กลุ่มอำเภอ ในจังหวัดลำพูน
- 2) ดำเนินการสนับสนุนพันธุ์ไก่ โดยแจกจ่ายไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1 แก่เกษตรกรคนละ 30 ตัว
- 3) ติดตามประเมินผล

สถานที่ฝึกอบรม

- 1) ฝึกอบรม ณ ศูนย์เครือข่ายเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์นายพงษ์พันธ์ นันทขว้าง
- 2) ฝึกอบรม ณ จุดสาธิตกลุ่มเกษตรกรของอำเภอ 8 อำเภอในจังหวัดลำพูน

ระยะเวลาการฝึกอบรม รุ่นละ 2 วัน ดังนี้

รุ่นที่ 1 กลุ่มเกษตรกร อ.ลี้	วันที่ 24-25 พฤษภาคม 2553 จำนวน 37 คน
รุ่นที่ 2 กลุ่มเกษตรกร อ.ทุ่งหัวช้าง	วันที่ 26-27 พฤษภาคม 2553 จำนวน 25 คน
รุ่นที่ 3 กลุ่มเกษตรกร อ.ป่าซาง	วันที่ 7-8 มิถุนายน 2553 จำนวน 31 คน
รุ่นที่ 4 กลุ่มเกษตรกร อ.แม่ทา	วันที่ 9-10 มิถุนายน 2553 จำนวน 33 คน
รุ่นที่ 5 กลุ่มเกษตรกร อ.บ้านโฮ้ง	วันที่ 14-15 มิถุนายน 2553 จำนวน 31 คน
รุ่นที่ 6 กลุ่มเกษตรกร อ.เวียงหนองล่อง	วันที่ 16-17 มิถุนายน 2553 จำนวน 31 คน
รุ่นที่ 7 กลุ่มเกษตรกร อ.เมืองลำพูน	วันที่ 21-22 มิถุนายน 2553 จำนวน 31 คน
รุ่นที่ 8 กลุ่มเกษตรกร อ.บ้านธิ	วันที่ 23-24 มิถุนายน 2553 จำนวน 39 คน

งบประมาณการฝึกอบรม

ใช้งบประมาณจากงบรายจ่ายอื่น ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการของผู้ว่าราชการจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 ตามโครงการส่งเสริมอาชีพและอนุรักษ์พันธุ์ไก่พื้นเมือง เป็นเงิน 257,050 บาท (สองแสนห้าหมื่นเจ็ดพันห้าสิบบาทถ้วน)

วิธีการฝึกอบรม

- 1) บรรยาย
- 2) สาธิต
- 3) ฝึกทักษะปฏิบัติ

หลักสูตรการฝึกอบรม ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

- 1) การดำเนินงานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) หัวใจสำคัญของการทำการเกษตรธรรมชาติ
 - 2.1 การทำน้ำหมักจุลินทรีย์ 3 ประเภท 7 ชนิด
 - 2.2 การผลิตเชื้อราขาว
 - 2.3 การต่อหัวเชื้อราขาว
 - 2.4 การขยายหัวเชื้อราขาว
 - 2.5 การทำน้ำหมักจุลินทรีย์ป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์
- 3) การทำปุ๋ยหมักจากเชื้อราขาว
- 4) การผลิตอาหารสัตว์ (การหมัก และการผสมอาหารสัตว์)
- 5) การสร้างคอกสัตว์ และการผสมวัสดุลงในหลุม
- 6) การพัฒนาสิ่งแวดล้อม
- 7) การให้น้ำ ให้อาหารสัตว์ และการสุขาภิบาลสัตว์
- 8) การใช้ประโยชน์จากเชื้อราขาวกับการเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืช และการประมง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) เกษตรกรได้รับความรู้และทักษะในการเลี้ยงสัตว์แบบธรรมชาติ จำนวน 248 คน
- 2) มีเครือข่ายการเลี้ยงสัตว์แบบธรรมชาติ ลดการใช้สารเคมี จำนวน 248 คน
- 3) เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการลดต้นทุนการผลิต (การเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืช การประมง)

การส่งมอบพันธุ์ไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1 แก่เกษตรกร

วันที่ 16 กรกฎาคม 2553

- ส่งมอบให้กลุ่มเกษตรกร อ.ลี้ จำนวน 1,200 ตัว
- ส่งมอบให้กลุ่มเกษตรกร อ.ทุ่งหัวช้าง จำนวน 1,200 ตัว

วันที่ 19 กรกฎาคม 2553

- ส่งมอบให้กลุ่มเกษตรกร อ.แม่ทา จำนวน 1,200 ตัว
- ส่งมอบให้กลุ่มเกษตรกร อ.บ้านธิ จำนวน 1,200 ตัว
- ส่งมอบให้กลุ่มเกษตรกร อ.เมืองลำพูน จำนวน 1,200 ตัว

วันที่ 20 กรกฎาคม 2553

- ส่งมอบให้กลุ่มเกษตรกร อ.ป่าซาง จำนวน 1,200 ตัว
- ส่งมอบให้กลุ่มเกษตรกร อ.บ้านโฮ้ง จำนวน 1,200 ตัว
- ส่งมอบให้กลุ่มเกษตรกร อ.เวียงหนองล่องจำนวน 1,200 ตัว

(สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดลำพูน, 2553)

2. การเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1

อำนาจ และ อรอนงค์ (2551) รายงานว่า ไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1 เป็นชื่อของไก่พื้นเมืองไทยพันธุ์ประดู่หางดำ สายพันธุ์เชียงใหม่ 1 ที่ถูกพัฒนาพันธุ์ขึ้นมาในระหว่างปี พ.ศ. 2545 – 2551 ปัจจุบันเลี้ยงและขยายพันธุ์อยู่ที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่ มีลักษณะประจำพันธุ์ดังนี้ ในไก่เพศผู้มีสีหน้าแดงถึงแดงอมดำ สีขนลำตัว สีขนหาง สีปาก สีแข้งเป็นสีดำ สีผิวหนังขาวอมเหลือง สีขนสร้อยคอ-หลังสีแดงประดู่ และ หงอนเป็นหงอนถั่ว ส่วนในเพศเมีย สีใบหน้าแดงถึงดำ สีขนลำตัว สีหาง สีปาก สีแข้ง สีขนคอเป็นสีดำ สีผิวหนังขาวอมเหลือง และ หงอนเป็นหงอนถั่ว น้ำหนักตัวไก่กละเพศเมื่ออายุ 12 และ 16 สัปดาห์ เท่ากับ $1,098.2 \pm 180.8$ และ $1,561.1 \pm 274.4$ กรัม ตามลำดับ

ไก่ลูกผสมประดู่หางดำเชียงใหม่ 1

เป็นไก่ลูกผสมที่เกิดจากการผสมข้ามพันธุ์ ระหว่างพ่อไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1 กับแม่พันธุ์ไก่โรดไอแลนด์เรด (อำนาจ และ คณะ, 2552)

มูลค่าเพิ่มของไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1

การผลิตไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1 มีมูลค่าเพิ่มที่เกิดจากการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้จากขั้นตอนการผลิตไก่ จนไปสู่ผู้บริโภค ณ เดือนตุลาคม 2551 ซึ่งราคาอาหารลูกไก่-ไก่รุ่น 14.88 บาท/กก. ราคาไก่มีชีวิต 70 บาท/กก. ราคาไก่สด 120 บาท/กก. เป็นดังนี้

- 1) ผู้เลี้ยงไก่ขุน ตั้งแต่แรกเกิด ถึงน้ำหนักจำหน่ายที่อายุ 12 สัปดาห์ (น้ำหนัก 1.2 กก.) ต้นทุนการผลิต 56 บาท/กก. จำหน่าย 70 บาท/กก. มีกำไรต่อตัวละ 16.8 บาท คิดเป็นมูลค่าเพิ่ม 25 เปอร์เซ็นต์
- 2) ผู้ชำแหละไก่ ไก่หลังชำแหละมีน้ำหนักเหลือพร้อมจำหน่ายเหลือประมาณร้อยละ 88 ต้นทุน 70 บาท/กก. จำหน่าย 95 บาท/กก. มีกำไรต่อตัวละ 16.3 บาท คิดเป็นมูลค่าเพิ่ม 19 เปอร์เซ็นต์
- 3) ผู้ขายไก่สดในตลาด จำหน่าย 120 บาท/กก. มีกำไรต่อตัวละ 26.4 บาท/กก. คิดเป็นมูลค่าเพิ่ม 26 เปอร์เซ็นต์ (อำนาจ และ คณะ, 2552)

ลักษณะทางเศรษฐกิจประจำพันธุ์

1) เมื่อเลี้ยงในระบบฟาร์ม

- อายุ 12 สัปดาห์ น้ำหนักตัวผู้ $1,357 \pm 108$ กรัม เพศเมีย $1,091 \pm 84$ กรัม ประสิทธิภาพการใช้อาหาร 3.2 อัตราการตาย 1.5 เปอร์เซ็นต์
- อายุ 16 สัปดาห์ น้ำหนักตัวผู้ $1,902 \pm 151$ กรัม เพศเมีย $1,436 \pm 117$ กรัม ประสิทธิภาพการใช้อาหาร 3.7 อัตราการตาย 1.5 เปอร์เซ็นต์
- อายุเมื่อให้ไข่ฟองแรก 188 ± 17 วัน มีน้ำหนักตัว $2,136 \pm 246$ กรัม ผลผลิตไข่ 147 ± 34 ฟอง/แม่/ปี

2) เมื่อเลี้ยงในหมู่บ้าน

- อายุเมื่อให้ไข่ฟองแรก 225 ± 17 วัน มีน้ำหนักตัว $1,873 \pm 164$ กรัม
- ให้ไข่ 42 ± 16 ฟอง/แม่/ปี ให้ลูกไก่ 29 ± 14 ตัว/แม่/ปี (แม่ไก่ฟักไข่และเลี้ยงลูกเองตามธรรมชาติ) (กรมปศุสัตว์ และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2553)

การคัดเลือกพันธุ์ไก่พื้นเมือง

ไชยา (2549) กล่าวถึงวิธีการคัดเลือกพันธุ์ไก่พื้นเมือง ผู้ที่จะเลี้ยงควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ไก่พื้นเมืองที่ดีควรมีรูปร่างใหญ่ ตัวโต แข็งแรง คอยาว ขนดกเป็นมัน ไม่เป็นโรค คัดจากพ่อแม่เป็นไก่พื้นเมืองที่มีลูกดก
2. ผู้ที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองต้องหมั่นคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ แม่พันธุ์ไก่พื้นเมืองตัวที่มีลักษณะดีเด่นไว้ทำพันธุ์ ถ้าพ่อแม่พันธุ์แม่พันธุ์ไก่มีอายุแก่เกิน 3 ปี ให้คัดออกไม่ใช่ทำพันธุ์ต่อไป
3. ให้คัดเลือกลูกไก่พื้นเมืองที่เกิดจากพ่อแม่พันธุ์แม่พันธุ์ไก่พื้นเมืองตัวที่ดีไว้ทำพันธุ์รุ่นละ 2-3 ตัว

ลักษณะพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ไก่พื้นเมืองที่ดี

1. พ่อพันธุ์ไก่พื้นเมืองที่ดี จะต้องมีรูปร่างสมบูรณ์ แข็งแรง มีน้ำหนักตัวตั้งแต่ 2.5 กิโลกรัมขึ้นไป มีอายุตั้งแต่ 9 เดือน แต่ไม่เกิน 3 ปี

2. แม่พันธุ์ไก่พื้นเมือง จะต้องมีรูปร่างสมบูรณ์ แข็งแรง ขนดก มีน้ำหนักตัวตั้งแต่ 1.5 กิโลกรัมขึ้นไป มีอายุตั้งแต่ 7 เดือน แต่ไม่เกิน 3 ปี และมีความสามารถเฉพาะตัว ดังนี้

- ให้ไข่อย่างน้อยปีละ 4 ชุด
- ให้ไข่อย่างน้อยชุดละ 12 ฟอง
- ฟักไข่ออกเป็นตัวอย่างน้อยชุดละ 8 ตัว
- เลี้ยงลูกเก่ง เลี้ยงลูกรอดจนโตชุดละประมาณ 6 ตัว
- ไม่ดุร้าย ไม่คอยจิกตีลูกไก่พื้นเมืองของแม่ไก่พื้นเมืองตัวอื่น ๆ

สุพจน์ (2542) รายงานว่าการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ที่ดีไว้ทำพันธุ์จะช่วยให้ไก่ในฝูงมีขนาดตัวโต ให้ไข่ดก เลี้ยงลูกดี เลี้ยงลูกรอดมากและลูกไก่โตเร็ว ส่งผลให้ผู้เลี้ยงได้รับผลตอบแทนสูงซึ่งการคัดเลือกไก่พื้นเมืองไว้ทำพันธุ์สามารถทำได้ดังนี้

1. พ่อไก่ที่ดีจะต้องมีรูปร่างที่สมบูรณ์และแข็งแรง มีน้ำหนักตั้งแต่ 2.5 กิโลกรัมขึ้นไปมีอายุไม่น้อยกว่า 9 เดือน แต่ไม่เกิน 3 ปี

2. แม่ไก่ที่ดีจะต้องมีรูปร่างสมบูรณ์และแข็งแรง มีน้ำหนักตั้งแต่ 1.5 กิโลกรัมขึ้นไปมีอายุไม่น้อยกว่า 7 เดือน แต่ไม่เกิน 3 ปี ให้ไข่อย่างน้อยปีละ 4 ชุด ชุดละอย่างน้อย 12 ฟอง ฟักไข่ออกเป็นตัวอย่างน้อยชุดละ 8 ตัว เลี้ยงลูกเก่ง เลี้ยงลูกรอดจนโตชุดละ 6 ตัวมีนิสัยไม่ดุร้ายหรือคอยจิกตีลูกไก่ของแม่ไก่ตัวอื่น

3. หมั่นคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์เสมอ ถ้าอายุเกิน 3 ปีจะต้องคัดออก

4. พ่อพันธุ์ 1 ตัวสามารถใช้ผสมพันธุ์หรือคุมฝูงแม่ไก่ได้ 6-10 ตัว

5. ควรเก็บลูกที่เกิดจากพ่อแม่พันธุ์ที่ดีไว้ทำพันธุ์รุ่นละ 2-3 ตัว

รูปแบบการเลี้ยง

ธีรศักดิ์ (2532) ได้จำแนกรูปแบบการเลี้ยงไก่พื้นเมืองออกเป็น 3 วิธี คือ

1. การเลี้ยงแบบปล่อยลาน
2. การเลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย
3. การเลี้ยงแบบขังเล้าหรือขังกรง

ไชยา (2549) ได้แบ่งรูปแบบการเลี้ยงไก่พื้นเมืองไว้ดังนี้

1. การเลี้ยงแบบปล่อย
2. การเลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย

3. การเลี้ยงแบบขังเดี่ยว

4. การเลี้ยงแบบขังกรง

จรัญ (2526) รายงานว่าชาวบ้านเลี้ยงไก่พื้นเมืองไว้ได้ดูบ้าน แล้วปล่อยให้หากินเองตามลานบ้าน หรือทุ่งนาใกล้บ้านหลังการเก็บเกี่ยว ซึ่งไก่จะเดินกินข้าวที่ตกหล่นเป็นการใช้ประโยชน์กับสิ่งที่เกือบจะไม่มีประโยชน์ ซึ่งเป็นการเกื้อหนุนระบบเกษตรแบบผสมผสานได้ดียิ่งขึ้น

การเลี้ยงไก่รุ่น

กรมปศุสัตว์ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2553) รายงานว่า การเลี้ยงไก่ช่วงอายุตั้งแต่ฟักจนจนถึงให้ไข่ หรือเมื่อลูกไก่หย่าจากแม่ การเลี้ยงจะง่ายกว่าในระยะลูกไก่ การเลี้ยงไก่รุ่นรวมกันเป็นจำนวนมากในระบบฟาร์ม จะมีการจิกตีกันสูงกว่าไก่พื้นอื่นๆ การจิกกันในฝูงของไก่พื้นเมืองจะเริ่มตั้งแต่อายุ 3 สัปดาห์ และรุนแรงมากในช่วงอายุประมาณ 6 สัปดาห์ (แต่หลังจาก 8 สัปดาห์ปัญหานี้จะค่อยๆ หดไป) ทำให้มีปัญหาการสูญเสียจากการจิกกันตาย ต้องแก้ไขโดยการลดความเครียดต่างๆ ที่จะเกิดกับไก่ เช่น ลดความหนาแน่นของการเลี้ยง เพิ่มถาดน้ำถาดอาหารให้เพียงพอ เพิ่มการถ่ายเทอากาศ เปิดพัดลมในโรงเรือน ตัดหญ้าสด ผักสดให้ไก่กินทุกๆ วัน และควรมีการคัดไก่ที่ด้อยในฝูง หรือสุขภาพไม่สมบูรณ์ออกให้เร็วที่สุด ถ้าพบว่ามีอาการจิกจนมีเลือดออกให้ใช้ยาม่วง (เจนเซ็ลไวโอเลต) ฟัน-ทาให้ปิดสีแดงของเลือดให้หมด ไม่เช่นนั้นจะถูกรุมจิกจนตาย เพราะไก่ชอบจิกสีแดง นอกจากนี้ยังต้องทำการปิดฝาถาดอาหารไม่ให้ไก่โคดลงไปกินอาหารเพราะจะทับอัดกันแน่นจนตัวข้างล่างตาย ซึ่งมักเกิดในเวลากลางคืน

การเลี้ยงไก่พันธุ์

ระบบฟาร์ม ไก่พื้นเมืองจะเริ่มให้ไข่ฟองแรกเมื่ออายุประมาณ 118 วัน แม่พันธุ์ไก่พื้นเมืองต้องการอาหารประมาณ 90 กรัม/ตัว/วัน ส่วนพ่อพันธุ์ต้องการ 125 กรัม/ตัว/วัน พื้นที่ในการเลี้ยง 2-4 ตารางเมตรในโรงเรือนต้องมีรังไข่ 1 ช่องต่อแม่ไก่ 4 ตัว การผสมพันธุ์ไก่ใช้อัตราส่วนพ่อพันธุ์ต่อแม่พันธุ์ เท่ากับ 1 : 8 - 10 การผสมมีแบบฝูงเล็กคือ ในคอกเดียวกันมีพ่อพันธุ์ 1 ตัว ส่วนแบบฝูงใหญ่มีพ่อพันธุ์หลายตัวในคอกเดียวกัน ซึ่งการจัดการไม่ให้พ่อพันธุ์ตีกันทำได้โดยเลี้ยงไก่ตัวผู้รวมกันมาตั้งแต่เล็กๆ หรือ รวมไก่เพศผู้ที่อายุไม่เกิน 5 เดือน หรือถ้าจำเป็นต้องรวมไก่พ่อพันธุ์ช่วงที่ไก่โตเต็มที่แล้วก็ให้ให้รวมกันในเวลาช่วงเย็นใกล้มืด ในบริเวณคอกที่โล่งกว้าง

ในหมู่บ้าน ต้องมีโรงเรือนสำหรับไก่ออนเวลากลางคืน และภายในโรงเรือนมีรังไข่ 1 ช่องต่อแม่ไก่ 1 ตัว

อาหารและการให้อาหาร

การเลี้ยงในหมู่บ้าน การเลี้ยงไก่ของเกษตรกรในหมู่บ้าน ใช้อาหารที่หาได้ในครอบครัว เช่น เศษอาหาร รำ ปลายข้าว เศษผักต่างๆ เป็นต้น เนื่องจากไก่สามารถหากินอาหารเองตาม

ธรรมชาติต่างๆ ได้เอง เช่น แมลง ปลวก ฯลฯ แต่หากเลี้ยงไก่จำนวนมากและต้องการให้เจริญเติบโตดีขึ้น ควรมีการเสริมอาหารผสมให้กินเพิ่มเติม

การเลี้ยงในระบบฟาร์ม ไก่ถูกเลี้ยงขังในคอกต้องมีการให้อาหารที่มีโภชนาครบ โดยในระยะแรกของการเลี้ยง ควรให้อาหารสำเร็จรูปที่มีขายในตลาดทั่วไปก่อนเมื่อมีประสบการณ์หลายปี ค่อยมาพิจารณาการผสมอาหารเอง ซึ่งอาหารสำเร็จรูปของไก่ที่มีวางจำหน่ายมีเพียงอาหารไก่ไข่และอาหารไก่เนื้อโดยอาหารที่เหมาะสมกับไก่ที่มีอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยประมาณ 50 กรัม/ตัว/วัน ส่วนอาหารไก่ไข่ที่เหมาะสมสำหรับไก่ที่มีอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ย 15 กรัม/ตัว/วัน และเนื่องจากไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1 มีการเจริญเติบโต 14 กรัม/ตัว/วัน ดังนั้นอาหารที่เหมาะสมกับไก่จึงควรเป็นอาหารสำเร็จรูปสำหรับไก่ไข่ตามอายุต่างๆ ของไก่ เพราะนอกจากที่ราคาถูกกว่าอาหารไก่เนื้อแล้ว ไก่ยังไม่ต้องเครียดในการขับโภชนาต่างๆ เช่น โปรตีน ที่ได้รับเกินความต้องการออกจากร่างกาย

ไชยา (2549) รายงานว่าอาหารไก่พื้นเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง เนื่องจากไก่จะได้ผลผลิตสูงตามความสามารถของไก่หรือไม่ ขึ้นอยู่กับคุณภาพของอาหารที่ไก่กินเข้าไปการให้อาหารที่มีคุณภาพดีเหมาะสมกับความต้องการ ไก่ระยะต่างๆ อายุ และขนาด ผู้เลี้ยงก็จะได้ผลผลิตดีคือโตเร็ว เนื้อมาก ไข่ดกและทน ขยายพันธุ์ได้มากและไม่ค่อยเป็นโรคการที่ไก่เจริญเติบโตได้ดีมีความแข็งแรงและให้ไข่ดก ต้องได้กินอาหารเพียงพอกับความต้องการ ซึ่งอาหารที่ไก่ต้องการสามารถแบ่งได้ 6 ประเภทด้วยกันคือ

1. คาร์โบไฮเดรต เป็นอาหารที่ให้พลังงานสำหรับการดำรงชีวิต และการผลิตต่างๆ แก่ร่างกายมีมากในเมล็ดธัญพืชชนิดต่างๆ ได้แก่ ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ข้าว
2. ไขมันและน้ำมัน เป็นอาหารที่ให้พลังงานสูงกว่าคาร์โบไฮเดรต ประมาณ 2 เท่า และยังให้กรดไขมันบางชนิดที่จำเป็นสำหรับสัตว์
3. โปรตีน เป็นอาหารที่ช่วยในการสร้างเนื้อเยื่อที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของร่างกายและช่วยในการสร้างและซ่อมแซมรักษาส่วนต่างๆ ของร่างกาย รวมทั้งยังนำไปใช้ในการสร้างไข่และเนื้อด้วย
4. วิตามิน เป็นสิ่งที่สัตว์ทุกชนิดต้องการ (แต่ต้องการเพียงเล็กน้อย) เพราะทำหน้าที่หลายอย่างในกระบวนการต่างๆ ในร่างกาย เช่น เพื่อนำไปสร้างความเจริญเติบโต ความแข็งแรงของร่างกาย สะสมไว้ในไข่ อาหารธาตุต่างๆ สารองไวให้ลูกไก่ และเพื่อใช้ในการสืบพันธุ์
5. แร่ธาตุ สัตว์ปีกทุกชนิดต้องการอาหารประเภทแร่ธาตุตลอดเวลา เพื่อนำไปเสริมสร้างกระดูก ก่อสร้างร่างกายในวัยเติบโตและเอาไปชดเชยกับแร่ธาตุที่สูญเสียไปทางการขับถ่าย ทางไข่ และทางหน้าที่อื่นๆ อันเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของไก่

6. น้ำ เป็นอาหารที่สำคัญที่สุด เพราะไก่ขาดน้ำไม่ได้ ถ้าขาดน้ำจะทำให้ไก่ไม่กินอาหารในร่างกายของไก่มีน้ำประมาณ 60 เปอร์เซ็นต์ ผู้เลี้ยงจะต้องให้น้ำที่สะอาดและเพียงพอแก่ความต้องการของไก่

เรื่องศักดิ์ (2531 : 12) รายงานว่า อาหารที่ใช้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ควรใช้อาหารสำเร็จรูปหรือหัวอาหาร เพื่อเร่งการเจริญเติบโตในระยะลูกไก่ เมื่อเป็นไก่ใหญ่ควรให้อาหารเสริมเกลือแร่ในอาหาร โดยทั่วไปไก่ใหญ่มักให้อาหารในพื้นที่เป็นหลัก เช่น รำ ปลายข้าว ข้าวเปลือก เศษผัก ปลายไก่เดือน ข้าวแห้ง เพื่อลดต้นทุนในการผลิต และการให้อาหารควรให้เป็นเวลา เช้า-กลางวัน-เย็น หรืออย่างน้อย เช้า-เย็น สำหรับการให้น้ำไก่ควรใส่น้ำในภาชนะตั้งให้กินตลอดเพราะไก่ชอบกินน้ำที่สะอาด ถ้ากรณีไม่ได้เตรียมน้ำสะอาดไว้ให้ไก่ก็จะไปกินน้ำขังตามแอ่งน้ำหรือน้ำขังทั่วไป ซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดโรคได้ง่าย และควรนำไก่ที่เลี้ยงไว้ไปปล่อยในนาข้าวหรือแปลงผัก หลังการเก็บเกี่ยวแล้วเพื่อเก็บกินผลผลิตที่ตกหล่น

ทิฆัมพร (2542) รายงานว่า เกษตรกรที่ปล่อยให้ไก่พื้นเมืองหากินเองตามธรรมชาติ พบว่าประสบความสำเร็จมากกว่าเกษตรกรที่ซื้ออาหารให้ไก่กิน เนื่องจากไก่พื้นเมืองเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่าย โตเร็ว ทนต่อสภาพแวดล้อมได้ดี อีกทั้งไก่พื้นเมืองเป็นสัตว์ที่หากินเก็บตกจากเศษอาหาร ปลายข้าว ข้าวเปลือก ที่ตกหล่นตามท้องทุ่งนาจึงไม่จำเป็นที่เกษตรกรจะต้องเสียเงินในการซื้ออาหารสำเร็จรูป ซึ่งจะช่วยลดค่าใช้จ่ายและต้นทุนในการเลี้ยงดูไก่ ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น

การเลือกสถานที่เลี้ยงไก่พื้นเมือง

สถานที่เลี้ยงไก่พื้นเมือง นับเป็นปัจจัยที่บ่งบอกความสำเร็จของการเลี้ยงไก่พื้นเมืองได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ผู้ที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองควรให้ความสนใจการเลือกสถานที่เลี้ยงไก่พื้นเมือง ควรพิจารณาดังสำคัญ ดังนี้

1. ควรเป็นที่เนินและเป็นที่ระบายน้ำได้ดี เพราะเมื่อถึงฤดูฝนเวลาฝนตกลงมาน้ำจะได้ไม่ท่วม หากบริเวณใกล้เคียงกันเป็นที่นา ก็จะดีมาก เนื่องจากเมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวข้าว ข้าวที่ตกหล่นจะเป็นอาหารของไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงอยู่

2. ใกล้แหล่งน้ำจืด การเลี้ยงไก่พื้นเมืองจำเป็นต้องมีน้ำจืดที่สะอาดให้กินตลอดเวลา จะช่วยให้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ถ้าไก่พื้นเมืองขาดน้ำแล้ว การเจริญเติบโตของไก่พื้นเมืองอาจลดลงได้

3. สถานที่ที่จะเลี้ยงไก่พื้นเมืองนั้น ไม่ควรเป็นที่ที่เคยมีโรคระบาดมาก่อน

4. ควรอยู่ห่างจากแหล่งชุมชนพอสมควร ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้กลิ่นและเสียงไปรบกวนหรือไปทำความรำคาญให้กับชาวบ้านใกล้เคียง

5. อยู่ใกล้เส้นทางคมนาคม เพื่อเป็นการประหยัดค่าขนส่ง ไม่ว่าจะเป็นการขนอาหาร วัสดุ ในการเลี้ยงเข้ามา หรือขนไก่พื้นเมืองออกไปจำหน่าย ต้องทำได้ง่ายและสะดวก

6. บริเวณที่เลี้ยงไก่พื้นเมือง ควรมีต้นไม้เพื่อบังแสงแดดในตอนกลางวันหรือตอนบ่าย จะช่วยให้สถานที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองมีความร่มเย็นทำให้ไก่พื้นเมืองไม่เครียดเกินไป การเจริญเติบโตของไก่พื้นเมืองก็จะเป็นไปตามปกติ

7. จะต้องไม่ไกลจากบ้านพักของผู้ที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองมากเกินไปนักทั้งนี้เพื่อสะดวกในการดูแล

8. บริเวณที่เลี้ยงไก่พื้นเมือง ควรอยู่ในที่ที่ปลอดภัยจากขโมยและสัตว์ร้ายต่าง ๆ เช่น งู พังพอน และสุนัขด้วย (ไชยา, 2549 : 15-16)

โรงเรียน อุปกรณ์การเลี้ยงไก่พื้นเมือง

1. ลักษณะของโรงเรียนไก่พื้นเมือง โรงเรียนการเลี้ยงไก่พื้นเมืองนั้น ไม่มีรูปแบบที่ตายตัวแน่นอน โรงเรียนอาจจะทำเป็นเพิงหมาแหงนกลาย แบบหน้าจั่วและอื่นๆ การที่จะเลือกแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับรูปแบบและวัตถุประสงค์ของการเลี้ยง วัตถุประสงค์ ต้นทุน ผู้ที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองส่วนใหญ่ในชนบทจะเลี้ยงไก่พื้นเมืองในบริเวณบ้านและทำโรงเรียนไว้ใต้ถุนบ้าน หรือได้ขุดขังการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบนี้จะหวังผลแน่นอนไม่ได้ ไก่พื้นเมืองบางรุ่นรอดตายมาก บางรุ่นอาจตายหมด มีจำนวนน้อยรายมากที่ทำโรงเรียนแยกต่างหากจากบริเวณบ้านพัก ดังนั้น เพื่อให้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองได้ใช้เป็นที่อยู่อาศัยพักหลับนอนในตอนกลางคืนด้วย โรงเรียนไก่พื้นเมืองมีความสำคัญมาก สภาพของโรงเรียนไก่พื้นเมืองที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้

- 1) สามารถป้องกันแดดกันฝนได้ดี
- 2) ภายในโรงเรียนควรโปร่ง ไม่อับทึบ ไม่ชื้น และระบายอากาศดีแต่ไม่ถึงกับมีลมโกรก
- 3) ควรสร้างโรงเรียนแบบประหยัด ใช้สิ่งก่อสร้างที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น รักษาความสะอาดง่าย ใช้น้ำยาฆ่าเชื้อโรคได้ทั่วถึง
- 4) ป้องกันศัตรูต่างๆ ได้ดี เช่น สุนัข แมว นก และหนู
- 5) ห่างจากที่พอกพสมควรร สะดวกต่อการเข้าปฏิบัติงานดูแลไก่พื้นเมือง มีที่ให้ให้อาหารและน้ำ

2. วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้และวิธีการสร้างโรงเรียนไก่พื้นเมือง ควรพยายามใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ แฝก หญ้าคา ตะปู ลวดผูกมัดตาข่าย หรือถ้าผู้ที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองมีเงินทุน อาจใช้ไม้เนื้อแข็งเป็นเสาและโครงหลังคา ถ้าเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่วิธีการสร้างโรงเรียนไก่พื้นเมืองสำหรับผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองรายย่อยโดยทั่วไป ไม่ค่อยพิถีพิถันกันมาก เพียงแต่ยึดหลักใหญ่ๆ

คือราคาถูกไม่ขึ้นและ ระบายอากาศได้ดี ไม่มีลมโกรก ป้องกันแดดกันฝนได้ ปฏิบัติงานได้สะดวก และมีพื้นที่ให้ไก่พื้นเมืองอยู่อย่างไม่แออัด

สภาพที่ตั้งของโรงเรือน ควรห่างจากที่พักพอสสมควร และอยู่ในที่เนินสูง พื้นโรงเรือนไก่พื้นเมืองอาจจะปูด้วยแกลบ ขี้เลื่อย หรือฟางแห้งหนาอย่างน้อยประมาณ 4 เซนติเมตร และควรเปลี่ยนวัสดุรองพื้นโรงเรือนไก่พื้นเมืองทุกๆ 3 เดือน เมื่อสังเกตเห็นว่าวัสดุรองพื้นดูดซับความชื้นได้ไม่ดีโดยนำไปทำประโยชน์ในรูปของปุ๋ยหรือนำไปใช้เป็นส่วนประกอบของปุ๋ยหมักได้ โรงเรือนไก่พื้นเมืองกว้าง 1 เมตร ยาว 2 เมตร สูง 1 เมตร จะใช้เลี้ยงไก่พื้นเมืองขนาดใหญ่ได้ประมาณ 6-8 ตัว ถ้ามีขนาดกว้าง 3 เมตร ยาว 4 เมตร สูง 2 เมตร ก็จะใช้เลี้ยงไก่พื้นเมืองขนาดใหญ่ได้ประมาณ 30-40 ตัว ด้านที่ฝนสาดหรือแดดส่องมากๆ ควรมีผ้าใบ กระจับปี่ แฝก หรือเลื้อยเก่าๆ ห้อยทิ้งไว้ โดยเฉพาะมุมที่วางรังไข่ สำหรับคอนให้ไก่พื้นเมืองนอน ควรพาดไว้มุมใดมุมหนึ่งของโรงเรือน คอนนอนควรเป็นไม้กลมจะดีกว่าไม้เหลี่ยม ซึ่งไก่พื้นเมืองจะจับคอนนอนได้ดี และเป็น การป้องกันไม่ให้เกิดบาดแผลที่หน้าอกด้วย ส่วนประกอบของการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในส่วนอื่นๆ คือ กรงขนาดเล็กสำหรับขังลูกไก่พื้นเมือง อาจจะมี 2-3 กรง หรือมากกว่านี้ บางคนใช้ตุ่มแทนกรงแล้วแต่จำนวนลูกไก่พื้นเมือง ในบางครั้งอาจใช้กรงขังลูกไก่พื้นเมืองขนาดใหญ่ก่อนจำหน่าย หรือขังไก่ที่ไม่แข็งแรงได้

3. อุปกรณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง หลังจากที่ผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองสร้างโรงเรือนแล้ว ส่วนประกอบอย่างอื่นที่ขาดไม่ได้ คือ อุปกรณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง อุปกรณ์ที่จำเป็นมีดังนี้

1) ภาชนะใส่อาหาร ผู้ที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองส่วนใหญ่จะให้อาหารไก่พื้นเมืองโดยวิธีการโปรยหว่านลงบนลานหรือพื้นดิน แล้วปล่อยให้ไก่พื้นเมืองจิกกินเอง ทำให้ไก่พื้นเมืองตัวเล็กๆ ได้รับอาหารไม่เพียงพอเพราะไก่พื้นเมืองที่ใหญ่กว่าจะแย่งจิกกินเสียจนหมดก่อน ดังนั้น ผู้ที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองควรแยกไก่พื้นเมืองตัวใหญ่และตัวเล็กออกจากกัน จัดภาชนะใส่อาหารให้ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้อาหารหกเรียกราดตัวไก่พื้นเมือง ไก่พื้นเมืองเองก็ปลอดภัยจากเชื้อโรคต่างๆ ที่อยู่บนพื้นดิน ภาชนะใส่อาหารไก่พื้นเมืองในชนบทควรเลือกใช้อุปกรณ์ราคาถูกจากวัสดุในท้องถิ่นที่หาง่าย ทนทานรักษาความสะอาดได้ง่าย เช่น กระจับปี่ไม้ไผ่ผ่าซีก หรือยางรถยนต์ผ่าซีกก็ได้ แต่ถ้ามีเงินทุนมากหน่อยก็อาจซื้อที่ให้อาหารไก่แบบแขวนถึงกลมที่นิยมกัน สำหรับภาชนะใส่อาหารเลี้ยงลูกไก่พื้นเมืองในระยะ แรกๆ ควรใช้ถาดหรือภาชนะดินๆ และให้เพียงพอกับจำนวนไก่พื้นเมืองที่เลี้ยง เพราะตามธรรมชาติแล้ว ไก่พื้นเมืองจะกินอาหารพร้อมๆ กัน

2) ภาชนะใส่น้ำ ควรจัดหามาให้ไก่พื้นเมืองได้กินน้ำตลอดเวลาภาชนะใส่น้ำนี้อาจใช้ไม้ไผ่ผ่าซีก ถ้วย อ่างดิน หรือจะซื้อภาชนะใส่น้ำแบบขวดสำเร็จรูปก็ได้

3) รั้ว รั้วเป็นสิ่งจำเป็นและต้องมีให้ครบตามจำนวนแม่ไก่พื้นเมือง มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาแม่ไก่พื้นเมืองแย่งรั้วกัน ขนาดของรั้วควรกว้าง 1 ฟุต ยาว 1 ฟุต สูง 8 นิ้ว แล้วใช้ฟาง หญ้าแห้งรองเพื่อป้องกันไข่แตก รั้วที่ใช้กันอยู่ทุกๆ ไป อาจจะใช้ขี้เถ้า ปุ๋ยคอก หรือตะกร้าเก่าๆ ไปวางไว้ให้ไก่พื้นเมืองไข่ก็ได้ ที่สำคัญที่ตั้งของรั้วควรอยู่ในที่มีคิซิด ไม่ถูกแดดและฝน มิฉะนั้นไข่ไก่พื้นเมืองจะเน่าเสีย ฟักไม่ออกเป็นตัวก็ได้ เมื่อมีการฟักไข่ไปครอกหนึ่ง ควรเปลี่ยนวัสดุรองไข่เสียทีหนึ่ง

4) ขอนนอน ตามธรรมชาติไก่พื้นเมืองจะไม่นอนบนพื้นดิน แต่ชอบนอนบนต้นไม้ หรือขอนไม้ ดังนั้น การสร้างโรงเรือนเลี้ยงไก่พื้นเมืองควรมีขอนนอนให้ไก่พื้นเมืองไว้มุมใดมุมหนึ่งได้พักผ่อนในเวลากลางวัน ข้อสำคัญไม่ควรสร้างให้แคบจนเกินไป เพราะจะทำให้ไก่พื้นเมืองนอนแออัดหรือแย่งที่นอนกันได้

5) สุ่มหรือกรง ในกรณีที่ต้องการอนุบาลลูกไก่พื้นเมืองในระยะแรก เพื่อให้ลูกไก่พื้นเมืองมีความแข็งแรงพอที่จะวิ่งหรือเดินตามแม่ไก่พื้นเมืองนั้น ควรเตรียมสุ่มไว้ 1-2 ใบ เพื่อใช้ขังแม่ไก่พื้นเมืองและลูกไก่พื้นเมืองใน 1-2 สัปดาห์แรก หากจะใช้กรงควรทำเป็นกรงขนาดเล็กโดยยกให้สูงจากพื้นประมาณ 20-30 เซนติเมตร (ไชยา, 2549 : 17-22)

หลักวิธีการสุขภาพที่ดีควรปฏิบัติไก่พื้นเมือง

ในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ผู้ที่เลี้ยงควรยึดหลัก “กันไว้ดีกว่าแก้” เพราะปัญหาโรคเป็นปัญหาสำคัญที่จะทำให้ผู้ที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองไม่ประสบผลสำเร็จ ในปีหนึ่งๆ จะสูญเสียไก่พื้นเมืองจึงต้องมีการสุขภาพที่ดี และการให้วัคซีนป้องกันโรค ดังนี้

การสุขภาพดีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่ดี ควรปฏิบัติดังนี้

1. ต้องดูแลทำความสะอาดโรงเรือนและภาชนะต่างๆ ด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค พยายามอย่าปล่อยให้โรงเรือนชื้นแฉะ
2. สร้างโรงเรือนให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก
3. กำจัดแหล่งน้ำสกปรก รอบๆ บริเวณโรงเรือนและบริเวณใกล้เคียง
4. อาหารไก่ต้องมีคุณภาพ อาหารที่กินไม่หมดให้ทิ้ง อย่าปล่อยให้เน่าบูดเสีย
5. มีน้ำสะอาดให้ไก่กินตลอดเวลา
6. ถ้ามีไก่พื้นเมืองป่วยไม่มากนักให้กำจัดเสีย และจัดการเผาหรือฝังให้เรียบร้อย จะช่วยป้องกันโรคได้เป็นอย่างดี
7. อย่าทิ้งซากไก่พื้นเมืองที่เป็นโรคลงแหล่งน้ำเป็นอันตรายเพราะเชื้อโรคจะแพร่ระบาดได้

8. ใ้พื้นที่เมืองที่ซื้อใหม่ ควรแยกเลี้ยงไว้ต่างหาก โดยกักขังไว้ประมาณ 15 วัน หากไม่เป็นโรคจึงนำมาเลี้ยงในบริเวณเดียวกันได้

9. เมื่อมีโรคระบาดใ้พื้นที่เมืองเกิดขึ้น ผู้ที่เลี้ยงใ้พื้นที่เมืองไม่สามารถจะดูแลหรือป้องกันรักษาเองได้ ควรปรึกษาผู้รู้

การใ้วัคซีนป้องกันโรคระบาดใ้พื้นที่เมือง ควรปฏิบัติดังนี้

การเลี้ยงใ้พื้นที่เมือง แม้ว่าจะมีการสุขภาพที่ดี แต่โดยปกติสิ่งแวดล้อมจะมีเชื้อโรคอยู่ ซึ่งสามารถทำให้ใ้พื้นที่เมืองเป็นโรคได้ทุกเวลา ดังนั้น ผู้เลี้ยงใ้พื้นที่เมืองจึงต้องสร้างความต้านทานโรคโดยการใ้วัคซีนป้องกันโรค ซึ่งควรใ้ตั้งแต่ใ้พื้นที่เมืองอายุยังน้อยและสม่ำเสมอตามตารางที่กำหนด การใ้วัคซีนจะให้ผลดีที่สุดต่อเมื่อ

- สุขภาพของใ้พื้นที่เมืองแข็งแรง ไม่เป็นโรค
- วัคซีนที่ใช้มีคุณภาพดี
- เครื่องมือที่ใช้กับวัคซีนสะอาด และผ่านการต้มฆ่าเชื้อโรคแล้ว
- ใ้วัคซีนใ้พื้นที่เมืองครบตามขนาดที่กำหนด
- ใ้วัคซีนอย่างสม่ำเสมอและพยายามใ้วัคซีนใ้พื้นที่เมืองที่มีสุขภาพดีทุกตัวในฝูงเดียวกัน
- การใ้วัคซีนแต่ละชนิดควรเว้นระยะห่างกันประมาณ 5-7

ตารางที่ 1 การให้วัคซีนป้องกันโรคระบาดไก่อพื้นเมือง

วัคซีน	อายุไก่อพื้นเมือง	วิธีให้วัคซีน	ขนาดวัคซีน	ระยะป้องกันโรค
นิวคาสเซิล (ครั้งที่ 1 สเตรนเอฟ.)	1-3 วัน	หยอดจมูกหรือตา	1-2 หยด	3 เดือน
ฝีดาษ (ครั้งที่ 1)	7 วัน	แทงปีก	1-2 ครั้ง	1-2 ปี
นิวคาสเซิล (ครั้งที่ 2 สเตรนเอฟ.)	21 วัน	หยอดจมูกหรือตา	1-2 หยด	3 เดือน
นิวคาสเซิล (สเตรนเอ็ม.พี.)	2 - 3 เดือน	แทงปีก	1-2 ครั้ง	6 เดือน
อหิวาต์	2-3 เดือน	ฉีดเข้ากล้ามเนื้อ	1 ซี.ซี.	3 เดือน
หลอดลมอักเสบ (ครั้งที่ 1)	14 วัน	หยอดจมูกหรือตา	1-2 หยด	3 เดือน
หลอดลมอักเสบ (ครั้งที่ 2)	28 วัน	หยอดจมูกหรือตา	1-2 หยด	3 เดือน

ที่มา : คำแนะนำการเลี้ยงและการควบคุมโรคไก่อพื้นเมือง. 2530. กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

3. ความสำเร็จในการประกอบกิจการทางการเกษตร

กรีซ (2548) ได้ให้ความหมายของความสำเร็จในงาน หมายถึง การที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิภาพ และให้ความหมายของความสำเร็จในชีวิตการทำงาน หมายถึง การที่ผู้ปฏิบัติงานมีความสำเร็จในงาน มีความพึงพอใจในงาน พึงพอใจในเพื่อนร่วมงาน รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าต่อหน่วยงาน และมีโอกาสก้าวหน้าในงาน

ไชย และวิโรจน์ (2540) ได้กล่าวถึงการที่เราจะนิยามสิ่งใดว่าคือความสำเร็จ เราจะต้องมีเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่ง เมื่อมีเป้าหมายนั้นแล้วการบรรลุเป้าหมายที่ปรารถนานั้นคือ ความสำเร็จ จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า ความสำเร็จ หมายถึง การบรรลุถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย และมีความพึงพอใจในงาน ซึ่งในที่นี้ได้กำหนดกรอบความสำเร็จตามกรอบความสำเร็จของฟาร์มร่วมกับความพึงพอใจในงาน

สัมฤทธิ์ (2526 : 280) ได้กล่าวถึงความสำเร็จของการจัดการฟาร์มนั้นขึ้นอยู่กับพฤติกรรม การจัดการฟาร์ม หรือกระบวนการตัดสินใจเป็นสำคัญ เป้าหมายค่านิยม และทัศนคติ ย่อมมีอิทธิพล ต่อกระบวนการตัดสินใจ จึงมีผลต่อความสำเร็จของการจัดการในที่สุด

1. เป้าหมาย ของครอบครัวเป็นสิ่งหรือความพึงพอใจซึ่งแต่ละครอบครัวพึงประสงค์ เช่น เป้าหมายของแต่ละฟาร์มเพื่อความอยู่รอด คือ มีอาหารพอบริโภค เพื่อได้กำไรสูงสุด ต่อจากนั้นอาจ มุ่งหวังเพื่อปรับปรุงสถานภาพ (Status) ให้ดีขึ้น เพื่อความมีเกียรติในสังคม เพื่อมีเวลาว่างมากขึ้นจะ ได้พักผ่อนตามสมควร เป็นต้น

2. ค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติจะมีความเกี่ยวข้องกันอยู่เสมอ และมีผลต่อพฤติกรรมของ มนุษย์ โดยทั่วไปจำนวนไม่น้อยมีความเชื่อและ/หรือได้รับอิทธิพลจากไสยศาสตร์ เช่น การเชื่อโชค กลาง ตัวอย่างเช่น เด็กที่เกิดมาป่วยอยู่เสมอ พ่อแม่ก็จะไม่รอดก็ตั้งชื่อว่า “เด็กชวยรอด” เชื่อใน ลักษณะของลักษณะ เช่น ไฟ ปาน เชื่อในความฝัน เชื่อในประสบการณ์บางอย่าง เช่นการเห็นขบวน ศพเป็นลางที่ไม่ดี เชื่อในพิธีการต่างๆ เช่น คู่สมรสใหม่ จะมีพิธีปูที่นอน เพื่อให้ชีวิตสมรสราบรื่น เชื่อในผลกรรม เช่น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น

การที่บุคคลใดต้องการเลือกสิ่ง หรือสถานการณ์ที่ตนเองพอใจนั้นถือว่าเป็น “ค่านิยม” ของ บุคคลนั้น ถ้ามองในลักษณะกลุ่มชน ค่านิยมของสังคม จึงเป็นการพิจารณาถึงสิ่งหรือสถานการณ์ ซึ่งสมาชิกของสังคมส่วนมากต้องการหรือพอใจ

สัมฤทธิ์ (2526 : 71) รายงานว่า ตัววัดความสำเร็จของการตัดสินใจ การวัดความสำเร็จควร จะมีมาตรการวัดความต่ำพื้นของการตัดสินใจ ซึ่งได้นำไปปฏิบัติเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่ กำหนดไว้ในทางเศรษฐศาสตร์แล้ว ส่วนมาใช้ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Efficiency) เป็นตัววัดความสำเร็จฟาร์ม เช่น รายได้รวม กำไรสุทธิของฟาร์ม การเจริญเติบโตของทรัพย์สินใน ฟาร์ม ฯลฯ ส่วนในทางสังคมนั้นตัววัดความสำเร็จอาจเป็นอย่างอื่น เช่น ความปลอดภัยของ ครอบครัว การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าแต่ก่อน โอกาสมีความก้าวหน้า ฯลฯ

โอภาวดี (2526 : 341) กล่าวถึงเกณฑ์วัดความสำเร็จ พิจารณาในเรื่องเป้าหมาย ของฟาร์ม คือ การพิจารณาแผนงานของฟาร์มที่ตั้งไว้ย้อนกลับขึ้นไปว่า แผนงานนั้น ได้ตั้งเป้าอะไร ไว้บ้าง เพราะโดยปกติในแผนงานจะต้องตั้งเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความมุ่งหมายเอาไว้ เช่น ต้องการผลิตอะไรเป็นปริมาณเท่าไร คือ เป้าหมายของฟาร์ม เมื่อได้ผลิตตามเป้าหมายแล้ว ผลผลิต เป้าหมายนั้นๆ ได้ก่อให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ตัวที่วัดความสำเร็จผล ด้านเป้าหมายอาจได้แก่

1. ผลผลิตของฟาร์ม เช่น จำนวนผลผลิตต่อไร่
2. รายได้ของฟาร์ม เช่นกำไรสุทธิต่อไร่

3. กิจกรรมที่เกิดจากเป้าหมายนั้น เช่น เนื้อที่การผลิตในปีการผลิตนั้นๆ
4. ประสิทธิภาพการจัดการฟาร์ม เช่น การประหยัดเวลา การประหยัดน้ำมัน การที่สภาพจิตและกายดีขึ้น

เกณฑ์การพิจารณาประการแรกนี้เป็นเกณฑ์ที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าการจัดการฟาร์มไม่บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ การพิจารณาเกณฑ์จะไร้ประโยชน์

ลัดดา (2526 : 160-162) ได้กล่าวถึง การวิเคราะห์ผลสำเร็จการทำฟาร์มจากรายได้ว่างบรายได้เป็นบัญชีสรุปรายรับ และรายจ่ายของฟาร์มในช่วงเวลากำหนดให้ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์ผลสำเร็จในการทำฟาร์มได้ วิธีวัดผลสำเร็จการทำฟาร์มจากรายได้มีหลายวิธีด้วยกัน คือ วัดจากรายได้เงินสดสุทธิของฟาร์ม วัดจากรายได้สุทธิของฟาร์ม วัดจากผลตอบแทนของแรงงาน วัดจากรายได้ของแรงงาน และวิธีสุดท้ายวัดจากผลตอบแทนของเงินลงทุน

จากรายได้นี้สามารถที่จะนำมาวิเคราะห์ผลสำเร็จในการทำฟาร์ม ซึ่งหมายถึงผลสำเร็จในด้านฐานการเงินเป็นส่วนใหญ่ ฟาร์มใดมีรายได้มากฟาร์มนั้นมีผลสำเร็จมาก วิธีวัดผลสำเร็จการทำฟาร์มมีอยู่หลายวิธีด้วยกัน แต่ละวิธีมีความหมายแตกต่างกันออกไป เช่น

การวัดผลความสำเร็จในการทำฟาร์ม โดยวิธีหารายได้เงินสดสุทธิของฟาร์ม (Net Cash Farm Income)

การคำนวณหาความสำเร็จของกิจการฟาร์มโดยวิธีนี้ โดยนำเงินสดทั้งหมดในฟาร์มนั้นตั้งลบด้วยรายจ่ายของฟาร์ม ส่วนรายการอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับฟาร์ม ไม่เอามาใช้คำนวณ วิธีคำนวณจะเป็นดังนี้

รายได้เงินสดทั้งหมดของฟาร์ม	XXX _
รายจ่ายเงินสดทั้งหมดของฟาร์ม	<u>XXX</u>
รายได้เงินสดสุทธิของฟาร์ม	<u>XXX</u>

อย่างไรก็ดีการคำนวณโดยวิธีนี้ยังนับว่ามีข้อบกพร่องอยู่มาก เพราะขาดสิ่งสำคัญๆ ไปหลายอย่างเช่น (ไม่ได้คำนึงถึงรายได้ และรายจ่ายของฟาร์มซึ่งมิได้เป็นตัวเงิน Noncash Receipts and Expenses) ด้วย รายได้ของฟาร์มที่มิได้รับเป็นเงิน เช่น ค่าแรงงานของคนในครอบครัวซึ่งช่วยทำงานให้เปล่าๆ (Unpaid Labor) ค่าสึกหรอของโรงเรือน และเครื่องจักร เครื่องมือต่างๆ เหล่านี้เป็นต้น จะเห็นได้ว่ารายจ่ายเหล่านี้แม้ฟาร์มไม่ได้จ่ายเงินออกไปแต่ถ้าพูดถึงผลสำเร็จในการทำฟาร์มกันแล้วต้องเอามาหักออกด้วย มิฉะนั้นฟาร์มซึ่งมีคนในครอบครัวทำงานมากก็จะมีรายได้มากกว่า ยกตัวอย่างเช่น เกษตรกรรายหนึ่งได้สรุปรายวันรับ-จ่ายของฟาร์มจากสมุดบัญชีฟาร์มดังนี้

งบรายได้ของฟาร์ม นายชม ผาทอง

รายได้เงินสดของฟาร์ม

ขายข้าว	10,000 บาท
ขายสัตว์	20,000 บาท
ขายผลิตภัณฑ์สัตว์	500 บาท
รวมรายได้เงินสดทั้งหมด	<u>30,500 บาท</u>

รายจ่ายเงินสดของฟาร์ม

ซื้อยาและยาปราบศัตรูพืช	200 บาท
ซื้อสัตว์	3,000 บาท
ซื้ออาหารสัตว์	1,000 บาท
จ้างแรงงานคน	500 บาท
ซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์	<u>1,000 บาท</u>
รวมรายจ่ายเงินสดทั้งหมด	<u>5,700 บาท</u>

$$\begin{aligned}
 \text{รายได้เงินสดสุทธิฟาร์ม} &= \text{รายได้เงินสดทั้งหมด} - \text{รายจ่ายเงินสดทั้งหมด} \\
 &= 30,500 - 5,700 \\
 &= 24,800 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

การประกอบกิจการทางการเกษตรจะประสบผลสำเร็จได้ผู้ประกอบการจะต้องมีการจัดการที่ดีซึ่งประกอบด้วย การจัดการด้านบุคคลและสัตว์

สุกิจ (2534 : 2-8) รายงานว่า ปัจจัยที่สำคัญในการทำฟาร์มเลี้ยงสัตว์ประสบความสำเร็จได้ดังนี้

1. การศึกษาหาตลาดที่แน่นอน ตลาดเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก ก่อนที่จะดำเนินธุรกิจทางด้านนี้ผู้เลี้ยงต้องศึกษาหาขีดความสามารถของตลาดสัตว์ปีก เพื่อจะได้เป็นข้อมูลสำคัญในการเริ่มต้นว่า จะต้องเลี้ยงสัตว์ปีกชนิดไหน จำนวนเท่าใด เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการของตลาด การศึกษาถึงภาวะด้านการผลิต และการตลาดในอดีตย้อนหลังก็เป็นสิ่งสำคัญไม่ใช่น้อย เพื่อจะได้นำมาเป็นข้อมูลขยายการผลิตในอนาคตได้ด้วย

ภายิต และชีพ (2539) ได้แบ่งระดับของตลาดไก่พื้นเมืองไว้ดังนี้

1.1 ตลาดท้องถิ่น เกษตรกรขายไก่ให้เพื่อนบ้านใกล้เคียง ซึ่งมีปริมาณในการผลิตและขายไก่ไม่มากนัก หรือขายตามตลาดนัดใกล้เคียงท้องถิ่น

1.2 พ่อค้าคนกลาง จะเป็นผู้รวบรวมไก่จากเกษตรกรตามแหล่งที่เลี้ยง เพื่อนำมาขายให้กับพ่อค้าและแม่ค้าขายปลีกในตลาด หรือบางรายจะรวบรวมมาขายเองที่ตลาดกรุงเทพฯที่มีขนาดใหญ่ จะอยู่ที่ตลาดคลองเตย และเขาวราช (ตลาดเก้าชั้น) ซึ่งราคาขายมักกำหนดโดยพ่อค้าคนกลางที่รับซื้อจากเกษตรกร โดยในฤดูฝนจะซบเซากว่าฤดูอื่น เนื่องจากปริมาณไก่ผลิตออกมามาก ส่วนในฤดูร้อน และฤดูหนาวมีเทศกาลมาแต่มีปริมาณไก่น้อยไม่เพียงพอตลาดจึงขายได้ราคาดี

2. ผู้ทำฟาร์มจะต้องมีทุนมากพอ อาจจะเป็นทุนของตัวเอง หรือมีแหล่งเงินทุนที่จะกู้ยืมได้ เช่นธนาคาร เป็นต้น การมีทุนไม่มากพออาจทำให้การทำฟาร์มต้องประสบความล้มเหลวกลางคัน หรือจำเป็นต้องโอนกิจการไปให้คนอื่นเพราะทุนหมด ในขณะที่สัตว์ปีกที่เลี้ยงยังไม่โตพอที่จะขายได้ ทุนนั้นจะต้องมีพร้อมอยู่แล้วและอย่าหวังว่าจะหาเงินทุนไปเรื่อยๆ เงินทุนจะต้องเตรียมไว้ให้พร้อมแล้วก่อนที่จะดำเนินธุรกิจทางด้านนี้ ทุนที่ใช้อาจจำแนกได้ดังต่อไปนี้

1.1 ทุนสำหรับหาซื้ออุปกรณ์ ปัจจุบันอุปกรณ์อัตโนมัติต่างๆ ได้เหมาะสมกับการทำฟาร์มขนาดใหญ่ในรูปแบบอุตสาหกรรมกันมาก เช่นที่ให้อาหารอัตโนมัติ ที่ให้ยาและวัคซีนอัตโนมัติ เพราะสามารถทำงานได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ อุปกรณ์ต่างๆ เหล่านี้มีราคาแพงซึ่งก็เป็นข้อคิดอันหนึ่งที่ผู้เลี้ยงจะต้องคำนึงถึง เมื่อจัดซื้อมาแล้ว หรือกำลังจะหาซื้อมาว่าคุ้มกับการลงทุนและผลตอบแทนที่จะได้รับหรือไม่

1.2 ทุนสำหรับสร้างโรงเรือนและบริเวณโรงเรือน การลงทุนก้อนนี้มีความสำคัญ และเป็นเงินทุนก้อนใหญ่ที่ผู้ทำฟาร์มจะต้องเตรียมไว้ ซึ่งปัจจุบันราคาที่ดินได้ขยับตัวราคาสูงขึ้นมาก แต่ในขณะเดียวกันราคาสินค้าสัตว์ปีกไม่ได้ขยับราคาสูงขึ้นตามราคาของที่ดิน การจัดการที่ดินบริเวณฟาร์มและโรงเรือนจึงเป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวัง ควรศึกษากันอย่างรอบคอบเพราะในอนาคตอาจจะพบเข้ากับคำพังเพยที่ว่า “สร้างบ้านคิด คิดจนบ้านพัง”

1.3 ทุนค่าอาหารและยา อาหารเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดที่สัตว์ปีกจะต้องกินทุกวัน เพื่อการเจริญเติบโต เพื่อให้สัตว์ปีกที่เราเลี้ยงมีคุณภาพซากที่ดี เป็นที่ต้องการของตลาด เงินทุนอาหารจะเป็นเท่าใดผู้เลี้ยงจะต้องอาศัยจากตัวเลขมาตรฐานในการกินอาหารของสัตว์ปีก แล้วคูณด้วยจำนวนสัตว์ปีกที่เราเลี้ยง คูณราคาของอาหาร ก็จะได้เป็นตัวเลขเงินทุนค่าอาหารแต่เงินลงทุนค่าอาหารจะต้องเตรียมไว้มากกว่าที่คำนวณไว้ประมาณ 10-20 เปอร์เซ็นต์ เพื่อป้องกันราคาอาหารเปลี่ยนแปลงไปในทางที่สูงขึ้น ค่ายาจำพวกปฏิชีวนะ (Antibiotic) ที่ช่วยเสริมสร้างการเจริญเติบโต ป้องกันโรค และยาที่ใช้ป้องกันโรค รักษาโรค ควรจะมีทุนพร้อมสำหรับสิ่งเหล่านี้ด้วย เพราะเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีไว้ประจำฟาร์ม

1.4 ทุนค่าพันธุ์ ก็มีความจำเป็นถ้าไม่มีพันธุ์สัตว์ปีกเราก็ไม่สามารถที่จะทำฟาร์มได้ ถ้าเป็นฟาร์มที่มีการผลิตพ่อแม่พันธุ์เอง คงจะต้องใช้ทุนสูงมากแต่ก็คุ้มค่ากับการลงทุน

1.5 ทุนค่าแรงงาน เป็นการจ่ายค่าแรงงานที่เข้ามาทำงานภายในฟาร์ม ต้องอาศัยแรงงานจากมนุษย์อยู่ถึงแม้จะมีการใช้อุปกรณ์อัตโนมัติต่างๆ ก็ตาม

การจัดการฟาร์ม

การจัดการฟาร์ม ฉัตร (2526 : 7-11) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง การดำเนินการผลิต โดยการจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด คือ ที่ดิน แรงงาน และทุน ให้ได้กำไรสูงสุด ซึ่งรวมถึง การวางแผนผังและงบประมาณฟาร์ม การจัดระบบ การปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์ การพัฒนา การผลิต การตลาด การเก็บบันทึกข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และประเมินผลการทำงานฟาร์มเอาไว้ด้วย

เมื่อทำฟาร์มเป็นรูปหนึ่งของธุรกิจที่ได้กล่าวมาแล้ว การดำเนินการธุรกิจไม่ว่าจะเป็นด้าน อุตสาหกรรม การค้าหรือเกษตรกรรมก็จะเกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งต่อไปนี้

1. การจัดการเกี่ยวกับงาน จะรวมถึงการวางแผนการผลิตว่าจะทำในรูปแบบไหน จะผลิตอะไร ซึ่งเมื่อวางแผนการผลิตแล้วก็ควบคุมการผลิตให้เป็นไปตามเป้าหมายนั้น ก็จะต้องจัดการเกี่ยวกับคนงาน พนักงาน ว่าใครควรจะทำหน้าที่ใด ควรจะมีคนงานกี่คนในธุรกิจตน การติดต่อค้าขาย การปรับปรุงการผลิต

2. การจัดการเกี่ยวกับขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินการผลิต

2.1 ขั้นแรกเป็นการตั้งวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการทำฟาร์มก็เพื่อขีดเส้นหรือกำหนดทิศทางของตนเองว่าจะเดินไปในทางใด การตั้งเป้าหมายนั้นจะต้องไม่ขัดกับนิสัยและความสามารถของตนเอง สามารถเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงได้เพื่อให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

2.2 การศึกษาและทำความเข้าใจปัญหา

2.3 การรวบรวมข้อมูลและแนวความคิด จากการศึกษาปัญหาดังกล่าว ในขณะที่เดียวกันก็ศึกษาจากบัญชีฟาร์มของตนเอง และการทำงานฟาร์มของคนอื่นเพื่อเปรียบเทียบและนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.4 วิเคราะห์แนวทางการผลิตหรือเลือกกิจกรรมและวิธีผลิตที่เหมาะสม

2.5 การตัดสินใจจากหลักการต่างๆ ที่ได้ศึกษามา ตลอดจนการศึกษาทางเลือกการผลิตมาถึงขั้นนี้ก็ตัดสินใจว่าจะเลือกผลิตอะไร

2.6 การนำเอาสิ่งที่ได้ตัดสินใจเลือกแล้วไปดำเนินการปฏิบัติ หรือดำเนินการผลิตอย่างจริงจัง

2.7 การดูแลรับผิดชอบต่อกิจการหรือแนวการผลิตใหม่

2.8 ขั้นสุดท้ายเป็นการประเมินผลงานที่ได้ทดลองทำมาว่า ได้ตัดสินใจในช่วงเวลาที่ถูกต้องหรือเปล่า ได้นำปัจจัยต่างๆ ที่คิดว่าจะเกี่ยวข้องมาใช้อย่างเหมาะสมหรือไม่ ผลตอบแทนนั้นเกินคาดหรือไม่ การประเมินผลนั้นมีวิธีที่ถูกต้องหรือยังถ้าเอียงหรือไม่

การตลาดและการบริโภค

ตลาดผู้บริโภค (Consumer market) หมายถึง ผู้บริโภคหรือครอบครัวที่ซื้อสินค้าและบริการเพื่อการบริโภคส่วนตัว ซึ่งเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จประการหนึ่งของการตลาด คือ การตั้งซื้อสินค้า และคงความหมายของตราสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ (จิตวรรณ, 2546)

การศึกษาถึงผู้บริโภค เป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะตลาดมีหน้าที่เพื่อมุ่งให้บริการตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้นหากไม่มีการศึกษาถึงการบริโภคหรือผู้บริโภคทั้งในแง่ของปริมาณการบริโภค ลักษณะการบริโภค และพฤติกรรมในการบริโภคแล้ว โอกาสที่การตลาดจะสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ย่อมเป็นไปได้ ในส่วนของการตลาดสินค้าเกษตรซึ่งสินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่จะเป็นต่อการบริโภค การให้ความสนใจด้านนี้ยังมีน้อยมาก เป็นสาเหตุของปัญหาการตลาดที่สำคัญในปัจจุบัน ซึ่งการขยายความต้องการสินค้าเกษตร ไพฑูรย์ (2537) รายงานว่า เป็นเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภคที่น่าสนใจ เพราะจะทำให้ปริมาณการผลิตและการตลาดขยายตัวเพิ่มขึ้นตามไปด้วยการจูงใจหรือผลักดันให้มีการขยายเพิ่มมากขึ้น เช่น การปรับปรุงการส่งเสริมการขาย ได้แก่ การโฆษณา การจัดหน้าร้าน การจัดหีบห่อ การให้ความมั่นใจแก่ผู้ซื้อ การให้ความรู้แก่ผู้บริโภคเป็นการให้ความรู้ถึงคุณประโยชน์และคุณภาพสินค้า

สำหรับสินค้าเกษตรในกลุ่มปศุสัตว์ เช่น ไข่สด ที่มีการจำหน่ายในตลาดสดทั่วไป ยังไม่มีการจัดการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้ซื้อตัดสินใจในผลิตภัณฑ์นั้น ได้แก่ คุณสมบัติผลิตภัณฑ์ การตั้งซื้อสินค้า การบรรจุภัณฑ์ และป้ายฉลากสินค้า ดังที่ พรทิพย์ (2547) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์อาหารปลอดภัย พบว่าผู้บริโภคต้องการผลิตภัณฑ์ที่สะอาด มีประโยชน์ต่อสุขภาพ ผ่านการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีบรรจุภัณฑ์ที่นอกจากแสดงรายการคุณค่าทางโภชนาการแล้ว ต้องแสดงผู้ผลิตและแหล่งผลิต และมีเครื่องหมายการค้าที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด

สอดคล้องกับที่ จตุพล (2547) ที่รายงานว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่จะใช้หลักเกณฑ์ต่างๆ ในการเลือกซื้อข้าวสารเจ้า อันดับแรกคือพันธุ์ข้าว รองลงมาได้แก่ ลักษณะหรือสีของเมล็ดข้าว ราคา ความสะอาด ทรายรับประกันคุณภาพ ทรายหรือยี่ห้อ การบริการ และโปรโมชันตามลำดับ

ปราโมทย์ (2523 : 93-123) รายงานว่าผู้ที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 9 ลักษณะ คือ

1. ความกล้าเสี่ยงอย่างสมเหตุผลในแง่การลงทุน
2. คุณลักษณะคึกคัก ประดิษฐ์ด้วยความมีเหตุผล
3. ความสามารถในการเสาะหาและกล้าเสี่ยงที่จะดำเนินธุรกิจ
4. ความสามารถในการรับรู้และมองเห็นช่องทางในการดำเนินธุรกิจ

5. แรงจูงใจและค่านิยมที่ดีในการทำงาน

6. ความเชื่อในอิทธิจากการควบคุมภายในตน

7. ความไม่เชื่อเกี่ยวกับโชคกลาง

8. ความเป็นผู้นำความสามารถ

9. ความเชื่อมั่นในสังคมธุรกิจ

ผุสดี และเกศินี (2529 : 34-36) ให้ความเห็นว่าสิ่งที่สำคัญต่อความสำเร็จของผู้ประกอบอาชีพอิสระตามความสามารถด้านเทคนิค ความคิดริเริ่ม บุคลิกภาพ การพิจารณาที่ดีความเฉลียวฉลาด ลักษณะความเป็นผู้นำ ความกล้าหาญ ความรับผิดชอบ ความอดกลั้น ความเชื่อมั่นในตนเอง พลังงาน มิตรภาพ ความสามารถในการจัดการ ทักษะคิด ความสามารถในการสื่อสาร การสร้างสรรค์

การศึกษา ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความจริงใจ การรู้จักกาลเทศะ และความมั่นคงทางอารมณ์ วชิร (2533 : 22) พบว่าการประกอบอาชีพอิสระที่ดีต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. องค์ประกอบทางสังคมและครอบครัว มีตัวแปรที่สำคัญคือ อาชีพของบิดามารดา การศึกษาวิชาชีพ และการฝึกอบรม

2. องค์ประกอบทางด้านจิตลักษณะของบุคคลมีตัวแปรที่สำคัญ คือ ทักษะคิดต่ออาชีพความกล้าเสี่ยงในการลงทุน แรงจูงใจในใฝ่สัมฤทธิ์ การเชื่อในอำนาจในตน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การยอมรับเทคโนโลยี และความรู้เพิ่มเติม ความขยันอดทนและมีความพยายาม

สำหรับหน่วยงานทางการศึกษา ได้ทำการวิเคราะห์คุณลักษณะบางประการของผู้ประสบความสำเร็จ พบว่า คุณลักษณะที่สำคัญหลายประการที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ ความอดทนหนักแน่น ขยัน เอาใจใส่ ซื่อสัตย์ ประหยัด และตั้งใจทำงาน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขจร (2547) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสำเร็จของโครงการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน: กรณีศึกษาโรงงานผลิตน้ำดื่มแม่ท่าช้าง ตำบลหางดง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุระหว่าง 41 - 59 ปี มากที่สุด ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และมีอาชีพรับจ้าง มีรายได้ต่อเดือน 2,000 - 5,000 บาท

ผลการศึกษาปัจจัยที่ทำให้โครงการน้ำดื่มแม่ท่าช้างประสบความสำเร็จมากที่สุดได้แก่ ความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน รองลงมาคือ น้ำดื่มที่ผลิตออกมาได้มาตรฐาน มีความสะอาดน่าเชื่อถือและราคาถูก และปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ใช้บริการส่งผลต่อการประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ในด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการพบว่า

ประชาชนยังมีส่วนร่วมน้อยในทุกกิจกรรม ด้านความพึงพอใจของชุมชนต่อโครงการผลิตน้ำดื่มแม่ท่าช้าง พบว่า ในภาพรวมชุมชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง และมีประเด็นที่ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากได้แก่ ด้านรสชาติ การได้รับอนุญาตจากองค์การอาหารและยา น้ำดื่มมีราคาถูก แหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิตมีความสะอาด และมีประธานคณะกรรมการที่เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และมีความรู้ในการบริหารจัดการโครงการ

ทิมพ์พร (2542) ได้ทำการศึกษา ความสำเร็จของการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นอาชีพเสริมของเกษตรกรในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม สภาพการเลี้ยงและการใช้ประโยชน์ กับรายได้สุทธิจากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเฉลี่ยของเกษตรกร และปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นเกษตรกรของอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 128 คน การรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติ ไค-สแควร์ (X^2)

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองประสบผลสำเร็จ คือ 1) การติดต่อกับเพื่อนบ้าน 2) ไก่ประคุ่มหางดำและไก่ลาย 3) การให้อาหาร 4) การคัดเลือกพันธุ์ 5) การจำหน่ายไก่ชน ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองพบว่า มีปัญหาด้านพ่อพันธุ์ ด้านอาหาร การป้องกันโรค การจัดการเลี้ยงดูไก่ สาเหตุเนื่องจากเกษตรกรขาดความรู้ในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ข้อเสนอแนะ หน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการฝึกอบรมเรื่อง การจัดการเลี้ยงไก่พื้นเมือง และจัดให้มีตลาดไก่พื้นเมืองในระดับจังหวัดเพื่อหาประโยชน์ในการคัดเลือกพันธุ์และอนุรักษ์พันธุ์ไก่พื้นเมือง

พนม (2544) ได้ศึกษาถึง ศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมืองในจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยพิจารณาจากรายได้สุทธิพบว่า การผลิตไก่พื้นเมืองมีรายได้สุทธิเฉลี่ย 2,120.49 บาท โดยเกษตรกรมีรายได้สุทธิสูงสุด 10,500 บาท และต่ำสุด 100 บาท และปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง คือ จำนวนไก่ที่เกษตรกรเลี้ยง การคัดเลือกพันธุ์และการปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง และการสุขาภิบาลและการป้องกันโรค

ปัญหาและอุปสรรค ในการผลิตไก่พื้นเมือง คือ การขาดความรู้ในด้านการคัดเลือกพันธุ์ และปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง อาหารและการให้วิตามินละลายน้ำ การสุขาภิบาลและการป้องกันโรค ราคาไก่ตกต่ำในช่วงฤดูฝน

แนวทางในการเพิ่มศักยภาพ ของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง คือ หน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีการฝึกอบรมการเลี้ยงไก่พื้นเมือง โดยให้ความรู้ทางวิชาการ การฝึกปฏิบัติอย่างถูกต้องและเหมาะสมในด้านการคัดเลือกพันธุ์ และการปรับปรุงพันธุ์ การให้

อาหารและวิตามินละลายน้ำ การสุขภาพิบาลและการป้องกันโรค รวมทั้งการจัดทำเอกสารเผยแพร่ที่เป็นคู่มือสำหรับเกษตรกรที่อ่านแล้วเข้าใจง่ายและสามารถนำไปปฏิบัติในท้องถิ่นของตนเองได้

ปิยฉัตร (2554) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในอาชีพการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย ทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและใช้แบบจำลองโลจิท (Logit Model) ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ความน่าจะเป็นสูงสุด (maximum likelihood estimates : MLE) และเทคนิคการวิเคราะห์ด้วยวิธี Marginal effects

จากการศึกษาพบว่า ลักษณะโดยทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย ร้อยละ 82.75 มีอายุอยู่ในช่วง 41 - 50 ปี ร้อยละ 48.25 มีสถานะสมรส ร้อยละ 89.75 สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 62.25 มีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม 1 - 10 ปี ร้อยละ 57.75 เป็นสมาชิกของสหกรณ์โคนม ร้อยละ 84.25 ประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพหลัก ร้อยละ 84.25 และต้องการที่จะประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมต่อไปในอนาคต ร้อยละ 99

ด้านปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในอาชีพการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า ปัจจัยที่มีผลความสำเร็จมากที่สุด คือ แรงงานที่ใช้ในการเลี้ยงโคนม รองลงมาคือปัจจัยในด้านการถือครองที่ดินที่ใช้ในการเลี้ยงโคนม การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ได้จากการอบรมและการศึกษาเพิ่มเติมในการเลี้ยงโคนม การเจาะจงพันธุ์โคนมก่อนที่จะมีการซื้อโคนมเข้าฟาร์มของเกษตรกร ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม ผลตอบแทนที่ได้จากการประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมต่อตัวต่อปี และต้นทุนที่ใช้ในการเลี้ยงโคนมต่อตัวต่อปี

ภานรินทร์ (2541) ได้ศึกษาถึงความต้องการเทคโนโลยีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองมีความต้องการเทคโนโลยีด้าน วัคซีนป้องกันโรค พันธุ์ไก่พื้นเมืองที่ให้ผลผลิตสูงและต้านทานโรค การฟักไข่ การใช้และการผสมยาปฏิชีวนะลงในน้ำให้ไก่กิน มีความต้องการมากที่สุด รองลงมาคือ อุปกรณ์เลี้ยงไก่วิธีการให้วัคซีน การส่องไข่ วิธีการป้องกันและกำจัดพยาธิ การป้องกันและรักษาโรคในไก่ การให้อาหารเสริมที่เป็นประโยชน์และหาง่ายในท้องถิ่น และเทคโนโลยีที่เกษตรกรต้องการในระดับต่ำ คือการสร้างเล้าไก่

ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง พบว่า ไก่ที่เกษตรกรเลี้ยงไว้ตายแบบยกเล้า เนื่องจากมีการระบาดของโรคเป็นประจำทุกปี สาเหตุของปัญหาเนื่องมาจากเกษตรกรขาดความรู้ในเรื่องการให้วัคซีนป้องกันโรค และปัญหารองลงมาคือ วิธีการเลี้ยง เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงโดยวิธีปล่อยให้ไก่หากินเองตามธรรมชาติ ไก่มีโอกาสได้รับโรคระบาดได้ง่าย ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ไก่ตาย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการจัดฝึกอบรมเรื่องการเลี้ยงไก่พื้นเมือง การให้วัคซีนป้องกันโรค รวมทั้งให้คำปรึกษาและสนับสนุนให้เกษตรกรจัดตั้งกลุ่มให้วัคซีนเพื่อป้องกันโรคระบาดและควรดำเนินการรณรงค์ให้ความรู้เรื่องการเลี้ยงไก่แก่เกษตรกร รวมทั้งส่งเสริมให้เกษตรกรปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง โดยการนำไก่พ่อพันธุ์ดีมาผสมพันธุ์กับไก่ที่เลี้ยงไว้อย่างสม่ำเสมอ ควรสร้างทัศนคติใหม่แก่เกษตรกรในการแยก “ไก่เจ้าเล้า” ออกจากไก่พันธุ์ดี เมื่อไก่พันธุ์ดีมีอายุมากกว่า 1-2 ปี เพื่อช่วยลดปัญหาการผสมเลือดชิด

วัชรพงศ์ (2543) ทำการศึกษาเพื่อติดตามผลโครงการขยายผลการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ กรณีศึกษา การเลี้ยงไก่พื้นเมืองบ้านคอยแดน จังหวัดลำพูน โดยเก็บข้อมูลจากประชากร จำนวน 22 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์โดยใช้คำร้อยละ

จากการศึกษาพบว่า 1) สภาพข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบอาชีพอิสระการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-45 ปี และมีสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน ระดับการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา อาชีพเป็นชาวสวน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระ 2,000-4,000 บาท 2) สภาพข้อมูลของโครงการขยายผลการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ การเลี้ยงไก่พื้นเมือง มีสภาพแวดล้อมของชุมชนมีความเหมาะสมในการประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมือง และการลงทุนครั้งแรกใช้เงินลงทุนต่ำกว่า 500 บาท มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะโครงการขยายผลการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระผู้ประกอบอาชีพอิสระการเลี้ยงไก่พื้นเมือง มีความต้องการให้มีการสนับสนุนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและควรจัดหาตลาดรับซื้อขายผลผลิตในราคาประกันที่แน่นอน

สุทธิศักดิ์ (2542) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้เข้าร่วม โครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วงวัยกลางคนขึ้นไป จบการศึกษาประถมศึกษา (ป.4 หรือ ป.6) และมีความรู้พออ่านออกเขียนได้ ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมเป็นหลัก มีรายได้พอยังชีพ พื้นที่ที่นำเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนใหญ่ขนาดเล็กไม่เกิน 10 ไร่ โดยชนิดของกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็น น.ส.3 น.ส.3 ก และโฉนดที่ดิน รู้จักโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ ส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจอยู่ระดับปานกลางถึงดี

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้เข้าร่วม โครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ สรุปได้ ดังนี้ คือ แรงจูงใจและผลตอบแทนที่ได้รับ สภาพพื้นที่ที่นำเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการดำเนินการและความพร้อมของผู้เข้าร่วม โครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทั้งสามด้านกับความสำเร็จของผู้ร่วมโครงการส่งเสริมปลูก

ไม้เศรษฐกิจนั้น พบว่า ปัจจัยด้านสภาพพื้นที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจมากที่สุด

ปัญหา อุปสรรคที่สำคัญ ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจประสบมากที่สุด คือ ปัญหาภัยธรรมชาติ (น้ำท่วม ไฟป่า ฝนแล้ง และ โรคแมลง) ปัญหาเงินตอบแทนสนับสนุนไม่เพียงพอ และการเบิกจ่ายเงินล่าช้า ทำให้การดำเนินงานไม่ได้ผลตามเป้าหมาย และปัญหาเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ (แห้งแล้ง มีความอุดมสมบูรณ์ และน้ำท่วมขัง)